

Datum
2020-08-16Diarienummer
GAN-2020/806.109Handläggare
Fanny Adebrink
Fanny.Adebrink@huddinge.se

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan – svar på remiss

Förslag till beslut

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som nämndens yttrande över *Promemoria U2020/04134/GV Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan*.

Sammanfattning

Regeringen har genomfört en översyn av riksidrottsgymnasier (RIG) och nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU). Huddinges kommunala gymnasieskolor erbjuder idag flera nationellt godkända idrottsutbildningar. Regeringen föreslår att nuvarande två idrottsutbildningar ersätts av en riksrekryterande utbildning för elitidrottande ungdomar som vill kombinera en elitidrottsutbildning med en gymnasial utbildning. Utöver ordinarie urvalsregler föreslås kompletterande urvalsregler där ett kriterium är att ungdomen ingår i eliten inom sin ålderskategori och kön. Antalet ungdomar som kommer att höra till målgruppen för utbildningarna bedöms minska. De ungdomar som inte når upp till elitnivå inom sin ålderskategori föreslås få möjligheter att utvecklas inom sin idrott inom kurserna idrott och hälsa 1 – specialisering samt idrott och hälsa 2 – specialisering. Innehållet i kurserna ska ses över för att enbart avse utveckling inom en specifik sport. Till en riksrekryterande utbildning söker och antas samtliga ungdomar i Sverige på lika villkor och elever som bor långt hemifrån har rätt till inackorderingstillägg. Utbildningarna ska finansieras gemensamt av staten och hemkommunen och regeringen bedömer att kommunernas kostnad generellt kommer att minska om förslagen genomförs.

Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara avgiftsfri, men i praktiken har eleven eller elevens vårdnadshavare fått bekosta utrustning som krävs på elitnivå. Regeringen föreslår att lagstiftningen förändras så att kostnaden för utrustning och liknande bekostas av eleven eller elevens vårdnadshavare. Om det finns ekonomiska skäl ska huvudmannen istället stå för kostnaden.

Gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen delar problembilden som har föranlett genomlysningen och välkomnar förslag till förändringar.

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen
141 85 HuddingeBesök
Klicka här för att ange text.Tfn 08-535 300 00
Tfn vxl 08-535 300 00gaf@huddinge.se
www.huddinge.se

Beskrivning av ärendet

Regeringen föreslår genom promemorian *Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan* förändringar av riks-idrotts-gymnasierna och nationellt godkända idrottsutbildningar. Förslaget har bland annat remitterats till högskolor, specialidrottsförbund, kommuner och enskilda huvudmän. Huddinge kommun mottog förslaget den 21 juli 2020 och kommunstyrelsens förvaltning i Huddinge kommun har i sin tur remitterat ärendet vidare till gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden.

Nuvarande idrottsutbildningar

Det finns två varianter av idrottsutbildningar inom gymnasie- och gymnasiesärskolan, riks-idrotts-gymnasierna (RIG) och nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU). Båda utbildningarna riktar sig till elever som vill kombinera sin gymnasieutbildning med en elitidrottsutbildning. Utbildningarna kan bedrivas av kommunal eller enskild huvudman. Idrottsutbildningarna är inte ett fristående nationellt program, utan studier inom ett visst program kombineras med ämnesstudier i specialidrott. Utbildningarna är de enda som kan erbjuda ämnet specialidrott. Specialidrott kan ingå i utbildningen med 200 poäng programfördjupning, 200 poäng individuellt val och 300 poäng utökad program.¹

Riks-idrotts-gymnasierna (RIG) är en idrottsutbildning där det finns ett nationellt intresse av att tillgodose elitidrottens krav.² Utbildningen är riksrekryterande och alla elever i hela Sverige söker och antas på lika villkor. Nationell idrottsutbildning (NIU) är en utbildning med en tydlig elitidrottskaraktär där det finns ett etablerat samarbete med ett specialidrottsförbund som är relevant för utbildningen.³ Trots utbildningens namn var syftet med utbildningen när den infördes i och med gymnasiereformen 2011 att komplettera riks-idrotts-gymnasierna och erbjuda ett hemortsalternativ på regional eller lokal nivå.

Antalet ungdomar som läser en nationellt godkänd idrottsutbildning har ökat kraftigt. 2012 påbörjade 10 elever en nationellt godkänd idrottsutbildning, Motsvarande siffra läsåret 2019/2020 är cirka 7800 elever. Promemorian beskriver att flera stora lagidrotter som fotboll och ishockey enbart bedrivs som nationellt godkänd idrottsutbildning för att ungdomar ska stanna i den lokala eller regionala elitklubben. Detta gör att kommunernas kostnader för nationellt godkänd idrottsutbildning över tid har ökat och den statliga finansieringen via statsbidrag i huvudsak går till individuella idrotter.

Nationellt godkänd idrottsutbildning är inte riksrekryterande utan följer ordinarie reglering för gymnasieutbildning. Hemkommunen är skyldig att erbjuda ett allsidigt urval av nationella program och inriktningar genom att själv anordna utbildning eller upprätta samverkansavtal med andra kommuner. En elev kan antas till en utbildning hos en offentlig huvudman i första hand eller i andra hand. Fristående

¹ Rektor bedömer om eleven kan genomföra såväl ordinarie som extra kurser på ett tillfredsställande sätt.

² Gymnasieförordningen 5 kap 23 §.

³ Gymnasieförordningen 5 kap 27 §.

Datum
2020-08-16Diarienummer
GAN-2020/806.109

skolor är riksrekryterande. En elev som mottas i första hand konkurrerar om plats utifrån sina betyg med alla andra ungdomar som mottas i första hand, medan elever som mottas i andra hand tas in i mån av plats. En elev mottas i första hand till alla riksrekryterande utbildningar, utbildningar i hemkommunen/inom samverkansområdet om programmet och inriktningen inte erbjuds i hemkommunen/inom samverkansområdet eller om eleven har särskilda skäl. För elever mottagna i andra hand betalar hemkommunen högst den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning.

En elev som bor långt från hemmet och har antagits i första hand till en offentlig huvudman har rätt till ersättning för boende, fördyrat uppehälle samt resor till och från hemmet, ett så kallat inackorderingstillägg som bekostas av kommunen. För en fristående skola kan elever ansöka om liknande bidrag från Centrala studiestödsnämnden (CSN). En elev som studerar vid ett riksidrottsgymnasium långt från hemmet har således alltid rätt till inackorderingstillägg, medan en elev vid en nationellt godkänd idrottsutbildning som regel inte har rätt till inackorderingstillägg.⁴

Kostnaden för riksidrottsgymnasierna finansieras gemensamt av hemkommunen och staten, medan nationellt godkända idrottsutbildningar finansieras av hemkommunen. För merkostnader för utbildningen har Riksidrottsförbundet rekommenderat att hemkommunen ersätter huvudmannen med ett extra belopp.⁵ Inom den gemensamma gymnasieregionen i Stockholm finns en gemensam prislista. Nationellt godkända idrottsutbildning ersätts år 2020 med 17 608 kronor för lagidrott och 21 130 kronor för individuell idrott.

Huddinge kommun ingår i den gemensamma gymnasieregionen där samtliga kommuner i Stockholms län samt Håbo kommun har träffat samverkansavtal om de nationella programmen. Det innebär att alla ungdomar inom regionen söker och antas till nationella program, inklusive nationella idrottsutbildningar, på lika villkor. Det är möjligt att teckna särskilda samverkansavtal om nationellt godkända idrottsutbildningar. Ungdomar i Huddinge kommun kan för närvarande endast bli mottagna i första hand inom den gemensamma gymnasieregionen samt till studievägar som inte erbjuds inom regionen. Endast ett fåtal studievägar erbjuds inte inom regionen. Det innebär att de flesta ungdomar som söker nationell idrottsutbildning utanför regionen mottas i andra hand, det vill säga i mån av plats och har inte rätt till inackorderingstillägg.

Huddinge kommuns kommunala gymnasieskolor erbjuder nationellt godkänd idrottsutbildning inom friidrott, fotboll, ishockey, basket och cykel.

Förslag till förändringar

Riksdagen, Skolverket och Riksidrottsförbundet har påtalat att nuvarande ordning bör förändras utifrån kritik om gränsdragning mellan de två idrottsutbildningarna, bland annat kopplat till avgiftsfri utbildning, finansiering i förhållande till

⁴ SKL *Handbok för gymnasieantagning 2019-2020*, s 15f.

⁵ SKL *Handbok för gymnasieantagning 2019-2020*, s 71.

Datum
2020-08-16Diarienummer
GAN-2020/806.109

kommunernas ökade kostnader, problem med likvärdighet, svårigheter att rekrytera behöriga och legitimerade lärare samt dimensionering då antalet elever som läser en nationell idrottsutbildning har ökat kraftigt.

Regeringen föreslår bland annat att en riksrekrytande idrottsutbildning ska ersätta riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning. Genom riksintag får alla elever som bor långt från hemmet rätt till inackorderingsbidrag. Idrottsutbildningen ska finansieras av staten och kommunerna. Hemkommunen föreslås stå för programkostnaden och en extra kostnad för specialidrott som ska fastställas av Skolverket i en riksprislista. För övriga kostnader utgår statsbidrag.

Utbildningen ska rikta sig till elitidrottande ungdomar som vill kombinera en elitidrottsutbildning med en gymnasial utbildning. De ungdomar som inte når upp till elitnivå inom sin ålderskategori föreslås få möjligheter att utvecklas inom sin idrott inom kurserna idrott och hälsa 1 – specialisering samt idrott och hälsa 2 – specialisering. Skolverket får i uppdrag att se över innehållet i kurserna så att kurserna enbart avser utveckling inom en vald idrott.

Idag ska den som har bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ges företräde. Kön fördelningen vid idrottsutbildningarna kan upplevas som skev och regeringen föreslår därför att dagens reglering ersätts med att hänsyn ska tas till den elitnivå som den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten och om idrotten beskrivs könsuppdelad inom respektive kön.

Gymnasieutbildning ska vara avgiftsfri för eleverna. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för utbildningen. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel med en obetydlig kostnad för eleverna. I promemorian framgår att elitidrott i vissa fall är förenat med betydande kostnader och att eleverna får i praktiken bära kostnader för idrottutrustningen. Kostnaderna kan variera stort beroende på vilken idrott det gäller, från några tusenlappar till miljonbelopp. Det kan till exempel behövas en häst på elitnivå och formellt är huvudmannen skyldig att tillhandahålla sådan utrustning. Regeringen anser att kostnaderna skulle bli alldeles för höga om skattemedel ska användas för att bekosta utgifterna och därför föreslås att lagstiftningen ändras så att utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrott där eleven eller elevens vårdnadshavare bekostar individuell utrustning och liknande. Om det finns ekonomiska individuella skäl ska huvudmannen istället stå för kostnaden.

För att få bedriva undervisning i specialidrott behöver läraren ha legitimation och behörighet för specialidrott. Det är idag svårt att rekrytera legitimerade och behöriga lärare till undervisning i specialidrott. Många av de lärare som undervisar på riksidrottsgymnasierna saknar legitimation och behörighet och flera var istället välutbildade tränare knutna till ett specialidrottsförbund. Regeringen föreslår att Gymnasie- och idrottshögskolan (GIH) bör utveckla metoder för hur befintliga lärare i specialidrott som saknar behörighet och legitimation ska få tidigare kunskaper och erfarenheter validerade.

Förslagen föreslås att träda i kraft den 1 januari 2022 där de första eleverna till de nya idrottsutbildningarna börjar studera läsåret 2024/2025.

Förvaltningens synpunkter

Gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen delar problembeskrivningen kring idrottsutbildningarnas organisation, dimensionering samt bristande likvärdighet.

Riksidrottsgymnasierna är en nationell idrottsutbildning för elitsatsande ungdomar, medan, medan nationellt godkänd idrottsutbildning syftar till att vara ett regionalt eller lokalt alternativ till idrottsatsande ungdomar. Kommunerna har möjlighet träffa samverkansavtal om nationellt godkänd idrottsutbildning och på så sätt utvidga utbildningen från att vara en lokal eller regional utbildning. Det har lett till att vissa kommuner träffar samverkansavtal, inom alla idrotter eller inom särskilda idrotter, medan andra inte träffar sådana samverkansavtal. En ungdom kan bli mottagen i första hand och ha rätt till inackorderingsbidrag i en kommun, men i kranskommunen mottas eleven i mån av plats och har inte rätt till inackorderingstillägg vilket har skapat en otydlighet mot ungdomar och deras vårdnadshavare. Vidare har några specialidrottsförbund som fotboll och ishockey valt att endast erbjuda idrottsutbildning inom den nationellt godkända utbildningen, inte som riksidrottsgymnasium vilket kan ge en bristande likvärdighet beroende på vilken idrott ungdomen utövar. En ungdom som utövar fotboll kan endast söka och mottas i första hand inom regionen, medan en ungdom som elitsatsar inom alpint har möjlighet att söka utbildningar i hela riket och får rätt till inackorderingstillägg. Nationellt godkända idrottsutbildningar är ett område där förvaltningen mottar många frågor och synpunkter från vårdnadshavare. Vårdnadshavare önskar möjligheten för deras barn att söka fritt i hela landet och få rätt till inackorderingstillägg motsatt till kommunens ställningstagande i frågan.

Antal elever som studerar vid en nationell idrottsutbildning läsåret 2019/2020 i Huddinge kommun är 29st samt att ytterligare 10st som är skrivna i Huddinge men studerar i annan kommun.

Huddingegymnasiet, Sjödalsgymnasiet och Sågbäcksgymnasiet erbjuder nationellt godkänd idrottsutbildning. En sådan förändring skulle innebära att skolorna antingen behöver kunna erbjuda idrottsutbildning på en högre elitsatsande nivå än idag eller att skolorna inte kan erbjuda idrottsutbildning. Det senare kan i sin tur leda till att blandningen av elever och program minskar på skolorna samt att skolornas attraktivitet minskar.

Antalet elever som studerar en nationellt godkänd idrottsutbildning har ökat sedan införandet 2011. Skolverket föreslår godkänna ansökningar om att bedriva idrottsutbildningarna i framtiden efter ett yttrande från Riksidrottsförbundet och specialidrottsförbundet. I promemorian finns en beräkning av antalet ungdomar som beräknas studera en utbildning i framtiden, men det verkar inte finnas något volymmål därför ser gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen en risk att även antalet idrottsutbildningar och antalet elever som studerar en sådan i framtiden kan tänkas öka explosivt, på ett liknande sätt som ökningen av nationellt godkända idrottsutbildningar.

Sammantaget välkomnar gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen genomlysningen av de befintliga idrottsutbildningarna och ser att föreslagna

Datum
2020-08-16

Diarienummer
GAN-2020/806.109

åtgärder kan bidra till ökad likvärdighet samt ökad tydlighet för elitsatsande ungdomar och deras vårdnadshavare.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

Utbildningarna föreslås vara riksrekryterande vilket innebär att hemkommunen, är skyldig att ersätta den anordnande kommunen för elevens utbildning enligt en riksprislista som Skolverket ska arbeta fram och eleven har rätt till inackorderingstillägg.

Idag studerar cirka 9000 elever på riks-idrottsgymnasium eller nationellt godkänd utbildning. I det nya förslaget bedöms färre elever studera på en idrottsutbildning, cirka 5000 – 6000 och hemkommunens kostnader för utbildningen bedöms således minska. Däremot bedöms kostnaden för inackorderingstillägg öka då samtliga elever som läser har rätt till inackorderingstillägg. Kostnaden totalt bedöms dock minska.

Martin de Ron
Tf. gymnasie- och arbetsmarknadsdirektör

Patrick Vestberg
Verksamhetschef gymnasieskola och vuxenutbildning

Bilaga

Bilaga 1. Promemorian *Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan*

Beslutet delges

Akten

Kommunstyrelsen

Rektorer vid Huddinge kommuns kommunala gymnasieskolor